

УПРАВЛІННЯ НАЦІОНАЛЬНИМ ГОСПОДАРСТВОМ

УДК 371.22.03:370.046.6

О. В. Гаращук*, В.І.Куценко**

ДІНЗ України

ДУ “Інститут економіки природокористування
та сталого розвитку НАН України”

ГЕНЕЗИС СТРАТЕГІЇ І ТАКТИКИ ФОРМУВАННЯ ОСВІТНЬОЇ ДОМІНАНТИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

© Гаращук О.В., Куценко В.І., 2012

Розкрито сутність і значення освітньої домінанти в соціально-економічному розвитку, її зростаюча роль в умовах глобалізаційних процесів, обґрунтовуються шляхи генезису стратегії та тактики освітньої домінанти.

Ключові слова: стратегія, тактика, інновація, глобалізаційні процеси.

STATE INSTITUTION INSTITUTE OF ENVIRONMENTAL ECONOMICS AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF UKRAINE

© Garashchuk O., Kutsenko V., 2012

The essence and importance of education in the dominant socio-economic development and its growing role in globalization processes grounded ways genesis strategy and tactics educational dominant.

Key words: strategy, tactics, innovation, globalization or processes.

“Єдиний спосіб зійти на верхівку сходів – щораз долати сходинку за сходинкою”

Маргарет Тетчер

Постанова проблеми у загальному її вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. XXI століття характеризується загостренням конкуренції в усіх сферах діяльності. У цій боротьбі, як зазначає В. Вернадський, виграє той, на чиему боці перебувають освіта та наука, які є складовими людського капіталу. За даними Світового банку, на основі дослідження національного багатства 192 країн світу, головним його (національного багатства) показником є людський капітал. У загальному обсязі він становить 64 %, тоді як фізичний капітал (нагромаджені матеріально-речові ресурси) становить 16 %, а природний – 20 %. Людський капітал формують передусім освітні заклади.

Досвід високорозвинутих країн світу свідчить, що ефективне використання освіти сприяє підвищенню можливостей суспільства виробляти нові послуги, забезпечувати високий добробут населення. Адже, як свідчить статистика, значні фінансові інвестиції, технічне переоснащення будь-якої галузі можуть бути зведені нанівець без висококваліфікованих кадрів, ефективного менеджменту тощо. Сьогодні багато науковців висловлюють припущення про те, що для країн із соціально орієнтованою економікою ефективність виробництва більше ніж на 60 % зумовлюється вмінням керівника управляти персоналом, а значить – людським капіталом.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Досліджували різні аспекти розвитку освіти багато науковців. Вагомий внесок у пошук шляхів забезпечення стратегії розвитку освіти зробили В. Андрущенко, Н. Болотін, В. Вітлинський, Г. Еспін-Андерсен, І. Зязюк, В. Кравченко, В. Краєвський, В. Кремень, В. Луговий, Т. Маршал, Н. Нечасва, Н. Ничкало, А. Ноткін, В. Рябцев, В. Савчук, В. Садовий, С. Струмилін, Г. Тілтон, Н. Фурніс, В. Філіпов, А. Хуторський, К. Ушинський, А. Юзефович і багато інших.

Проте в опублікованих роботах ще недостатня увага приділена формуванню стратегії та тактики освітньої домінанти в глобалізаційних умовах.

Ціль статті на основі аналізу наявної статистичної бази, зарубіжного досвіду виявлених тенденцій і закономірностей розробити траєкторію стратегічного розвитку освітньої домінанти в умовах глобалізації.

Виклад основного матеріалу дослідження є повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Освіта – це важливий суспільний ресурс, який забезпечує не просто розвиток усіх сфер економічної діяльності, а розвиток на інноваційній* основі. Адже освіта виступає вирішальним фактором економічного зростання, життєво важливим ресурсом формування стратегії будь-якої сфери діяльності. Вона слугує істотною основою майбутнього сталого розвитку будь-якої держави, ідеї якого (sustainable development) сформовано на саміті ООН в Ріо-де-Жанейро в 1992 р. та підтвержені в резолюції Конференції ООН, прийнятій у червні 2012 р. під назвою “Майбутнє, якого ми бажаємо”. У документі підтверджено послідовність курсу на сталий розвиток і забезпечення економічної, соціальної та екологічної стабільності для нашої планети, для теперішніх і майбутніх поколінь.

У нашій державі нині реалізується “Стратегія економічного і соціального розвитку України шляхом європейської інтеграції на 2004–2015 рр.”, яка передбачає перехід на інноваційний шлях розвитку, орієнтований на моделі, властиві країнам із високорозвинутою економікою та потужним науково-технічним потенціалом. У досягненні поставленої мети цього документа важливе значення відводиться освіті, загалом, та вищій, зокрема. Остання, як відомо, забезпечує підготовку кадрів, зростання інтелектуального потенціалу країни. Щороку вищі навчальні заклади випускають більше ніж 600 тис. фахівців, що майже вдвічі більше ніж це було у 1995–1996 н. р. (рис. 1).

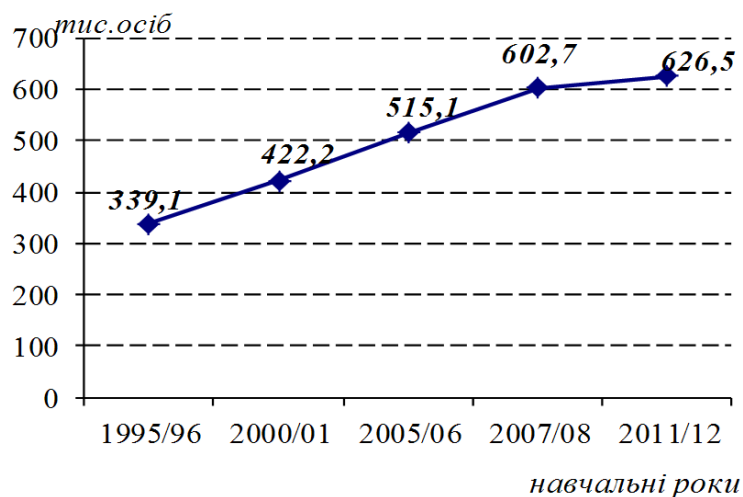

Рис. 1. Динаміка випуску фахівців із вищих навчальних закладів I–IV р. а.

* Інноваційний розвиток – це такий розвиток, що формується на основі усвідомленої, цілеспрямованої та систематично відтворювальної інноваційної діяльності, що перетворюється на найважливіший чинник соціально-економічного розвитку, забезпечення національної безпеки та конкурентоспроможності національної економіки; формування інформаційного суспільства, в якому основним продуктом є знання.

Збільшення випуску ВНЗ позитивно впливає на покращення освітнього рівня населення (табл. 1). Адже освіта покликана сприяти реалізації основних завдань соціально-економічного і культурного розвитку суспільства. Вищі ж навчальні заклади готують людину до активної діяльності в різних сферах економічного та культурного життя суспільства.

Таблиця 1

Зростання частки фахівців з вищою освітою у відповідних вікових групах

Показники	Всі домогосподарства		зокрема і, які проживають					
			у міських поселеннях			Разом		у сільській місцевості
	у великих містах	у малих містах	2011	2012	2011			
	2011	2012	2012		2011	2012	2011	2012
Частка населення (%) у віці 22 роки і старші, яке має певну вищу освіту	23,8	24,2	35,8	21,8	30,1	30,6	10,3	10,9
Частка населення (%) у віці 21 рік і старші, яке має базову вищу освіту	1,5	1,4	1,8	1,4	1,7	1,6	1,1	0,7
Частка населення (%) у віці 20 років і старші, яке має неповну вищу освіту	21,1	21,4	23,4	24,4	23,3	23,8	16,4	16,3

Джерело: [14, с. 52].

Таке зростання освітнього рівня забезпечує підвищення не лише інтелектуального, людського, але і соціального* капіталу, ефективне використання якого сприяє економічному зростанню. Саме завдяки раціональному використанню останнього, скажімо, Німеччина, яка під час Другої світової війни втратила дві третини економічного виробництва, нині є однією з найрозвиненіших країн світу. Вкрай зруйновану економіку** взявся відродити професор Мюнхенського університету Людвіг Ерхард, який в основу економічного відродження поклав принцип соціальної ринкової економіки. Остання, на думку автора, є рушійною силою суспільного благополуччя, стимулом людини до кращих умов особистого життя. Нині країна має сформовану соціально-орієнтовану економіку, що забезпечує високий добробут населення. І сьогодні в цій країні розвитку соціального капіталу, освіти, його важливій складовій, надається велика увага. Тут діють принципи, що забезпечують розширення освітніх можливостей для населення; підвищення соціальної залученості найвразливіших верств громадян; підтримка різноманіття форм і способів навчання на основі використання новітніх технологій; підтримка та заохочення і розвиток взаємодій з іншими зацікавленими сторонами, так чи інакше залученими в освітній процес тощо. У Німеччині освіту розглядають не як кінцевий, а як процес, що продовжується, індивідуального розвитку з використанням усіх можливих форм і способів навчання.

Україна ж, хоча й позиціонує себе соціальною державою з ринковою економікою, до цього часу не досягла рівня 1990 р. (за ВВП), а за життєвим рівнем населення займає одне з останніх місць в Європі. І тут однією з причин такого стану є, на наш погляд, освіта, що не забезпечила підготовку висококваліфікованих фахівців.

Нині важливо не просто забезпечити продукування та передавання знань, але і їх ефективне використання. Це є сутністю сучасної знанневої економіки, побудова якої проголошена стратегічною метою Європейського Союзу. Болонський процес є одним із механізмів реалізації цієї стратегії. Болонська

* Соціальний капітал – це сукупність певних соціальних цінностей, стандартів, норм поведінки, правил моралі, комунікативних навиків.

** У 1945 р. Німеччина перейшла на карткову систему. У розрахунку на одного жителя на місяць у зазначеному році виділялось 200 г м'яса, одна тарілка – на 5 років, одні черевики – на 12 років, один костюм – на 50 років, а рівень інфляції досягав 600% довоєнного рівня.

декларація, як відомо, передбачає створення єдиного європейського ринку освітніх послуг. Для того, щоб вища освіта України була конкурентоспроможною, щоб вона готувала фахівців, котрі будуть спроможні адекватно сприймати, передавати і розвивати сучасні знання, які генеруються світовою науковою спільнотою, необхідно навчальні програми перетворити у відповідність до європейських вимог.

У Європі, як відомо, вища освіта має триступеневі академічні кваліфікації: бакалавр – магістр (майстер) – доктор (PhD). Аналіз нині використовуваних програм свідчить, що бакалаврські програми наші і західноєвропейські близькі між собою. Водночас магістерські програми вишів України значно відстають від європейських. Головна причина полягає в тому, що наші програми не передбачають оволодіння найновішими знаннями високого рівня магістранта.

Подоланню цього недоліку певною мірою сприяє виїзд молодих фахівців на певний час на роботу за кордон, де вони набувають інноваційних знань. Повернувшись назад в Україну, вони працюють у конкурентному режимі з вітчизняними фахівцями, сприяють підвищенню ефективності виробництва і використання кадрового та інтелектуального потенціалу країни.

У цих умовах освіта, загалом, і вища, зокрема, потребує докорінної модернізації*, яка й забезпечила б високу якість освіти, приведення вищої освіти у відповідність до вимог Європейського Союзу. Цьому має сприяти видана Кабінетом Міністрів України постанова “Про затвердження Порядку державного інспектування навчальних закладів” (3 травня 2012 р.), якою передбачено механізм здійснення державного інспектування навчальних закладів усіх форм власності та підпорядкування. Основною метою останнього є виявлення порушень вимог законодавства щодо надання освітніх послуг, дотримання державних стандартів освіти та запобігання таким порушенням [16].

Подальшого поліпшення якості підготовки кадрів потребує й програма економічних реформ на 2012–2014 рр. “Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава”, реалізація якої, приміром, у сфері освіти передбачає:

- створення методологічної бази для комплексного реформування державного управління освітньою сферою;
- запровадження внутрішнього аудиту, відповідно до стандартів Європейського Союзу;
- створення ефективної системи стратегічного планування регіонального розвитку;
- вдосконалення нормативно-правової та методологічної бази щодо застосування програмно-цільового методу на рівні місцевих бюджетів з урахуванням реальних потреб і можливостей;
- модернізацію мережі навчальних закладів з урахуванням демографічної та економічної ситуації тощо. Нині в Україні функціонує 846 вищих навчальних закладів. Щоправда мережа останніх має тенденцію до зниження (рис. 2).

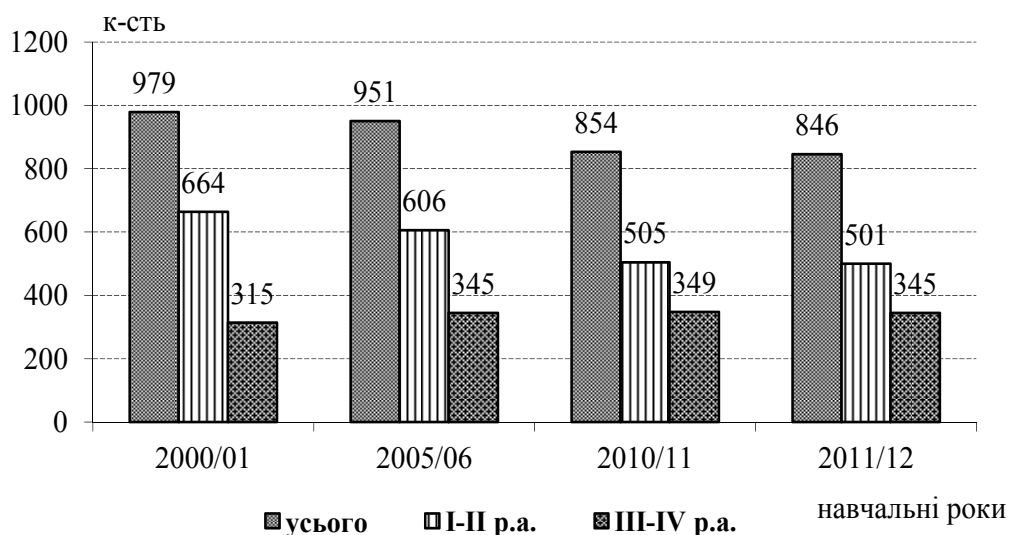

Рис. 2. Динаміка мережі вищих навчальних закладів різних рівнів акредитації

* Модернізація – це якісне покращення форм, методів, результатів діяльності, вдосконалення методів, способів управління як окремими навчальними закладами, так і всією освітньою сферою з обов’язковим урахуванням світового досвіду та національних здобутків.

У забезпеченні модернізації системи підготовки кадрів важливе значення повинні мати й роботодавці. Скажімо, в Німеччині в анкетах для опитування роботодавців лише показник “компетенції” описують за сферами. Приміром, опис компетенції за професією “слюсар-сантехнік” містить такі складові:

загальнотехнологічна:

- будівельні і технічні системи у будівництві;
- технічна механіка;
- матеріалознавство;
- слюсарна справа;
- монтажна справа і т. д.;

професійна:

- технологія та організація слюсарно-монтажних робіт;
- інструменти та приладдя для виконання слюсарно-монтажних робіт;
- методи вимірювання діаметрів труб, фітингів і арматури;
- способи з’єднання вузлів, деталей і т. д.;

соціальна:

- навички ділового спілкування;
- вміння працювати у команді;
- готовність підвищувати свою кваліфікацію [15, с. 187].

Головна мета модернізації освіти – це зміна парадигми – від масової уніфікованої до гуманно-особистісної, від знанневої до компетентнісної. Такий підхід до змісту сучасної освіти є одним із чинників, що сприяє модернізації освіти. Він доволі широко висвітлений у роботах Н. Бібік, С. Бондаря, О. Локшина, І. Родигіна, О. Савченко, Л. Тарасенко, А. Хуторського та інших.

Як видно із рис. 2, протягом останніх років істотне скорочення притаманне для вишів І–ІІ р. а., тоді як для ВНЗ ІІІ–ІV р. а. – зростання. А це свідчить, що і проблема якості* освіти все більше притаманною є для останніх. Тут якість освіти частіше виступає не в своїй самодостатності, а в одному із своїх визначень, розставляючи акценти на категорії споживачів, які по-різному оцінюють категорію “якість”.

Якість освіти оцінюється за рівнем опанування компетенціями. Навчання, що базується на компетенціях, полягає ось у чому:

- компетенції створюють основу курсу навчання;
- компетенції повідомляють тому, хто навчається, що вимагатиметься від нього надалі;
- компетенції допомагають організувати навчальний процес і послідовно розподілити навчальний матеріал;
- компетенції інформують про обсяг і види діяльності, необхідні для успішного навчання;
- компетенції становлять основу оцінювання знань, стимулюють ефективність пропонованого навчального курсу;
- компетенції дають змогу обмінюватись інформацією з колегами, керівниками підприємств щодо того, чого, у якій спосіб необхідно навчати [13, с. 76–79; 12].
- Поліпшення якості освіти можна забезпечити також:
 - залученням до читання лекцій професорів зі світовим ім’ям, а до наукової роботи викладачів і студентів;
 - забезпеченням реалізації принципів наукової освіти;
 - інтеграцією освітньої та науково-дослідницької діяльності, оновленням навчальної та дослідницької лабораторної бази;
 - поліпшенням соціальних умов життя професорсько-викладацького складу, студентів, аспірантів, докторантів;

* Якість навчання залишається проблемою для більшості країн світу. До традиційної групи найздібніших студентів подається дедалі більше тих, хто має посередні здібності й не надто високе бажання працювати багато годин щодня [4, с. 90].

- покращення кадрового потенціалу вищих навчальних закладів;
- освоєння та ефективного використання інформаційно-комунікаційних освітніх технологій;
- розширення спектра освітніх послуг і реалізації системи неперервної багаторівневої освіти у відповідності до потреб реальної економіки, суспільства, особистості.

Як відомо, споживачами освітніх послуг виступають: студент, сім'я, роботодавець, суспільство, держава. Сьогодні багато викладачів ВНЗ відзначають, що серед студентської аудиторії простежується;

- зменшення кількості дійсно захоплених майбутньою спеціальністю (а значить і дійсно грамотних) студентів;
- зниження здатності до формування та формулювання власних відповідей на поставлені питання;
- недосконалий механізм, який має відсівати неправильні та неефективні чи навіть абсолютно неправильні рішення щодо підвищення якості підготовки кадрів;
- невміння більшості студентів займатись самостійно освітою, взагалі, і самопідготовкою, зокрема, тощо [5, с. 74–75].

Пошук же механізмів і методів поліпшення якості освіти переходить у практичну площину різноманітних варіантів впливу на освітній процес. Як свідчать результати наших досліджень, досягти високої якості знань можна по-різному, що якоюсь мірою стосуються основних сфер життєдіяльності людини, її ресурсів, розвивають індивідуальні здібності тощо. Можна задіювати різні підходи, зокрема:

- релятивістський;
- об'єктивістський;
- розвиваючий.

Якщо перший і другий зумовлені зовнішніми чинниками, то третій – передусім якістю викладацького складу та студентської аудиторії. А покращення останнього потребує збільшення інвестицій в освітню сферу. Як свідчить досвід високорозвинутих країн, збільшення інвестицій в освітню сферу сприяє:

- забезпеченню надання населенню якісно нових знань, які сприяли б формуванню у кожної людини здатності до творчої праці, прагнення до самоосвіти;
- формуванню інтелектуального потенціалу через активний вплив на цей процес держави на всіх етапах його розвитку;
- стимулюванню продуктивного використання людського, інтелектуального та соціального капіталу;
- забезпеченню доступності освіти, що визначається наявністю мережі відповідних закладів, їх територіальним розміщенням, технологічною та економічною доступністю (безплатністю чи платністю населення), наявним матеріально-технічним станом, якістю педагогічних кадрів тощо).

Останнім часом вища освіта стає все менш доступною для так званого пересічного громадянина, особливо для бідних сімей. Це, до речі, відзначає й один з експертів ЮНЕСКО – Ф. Альтбах у своїй книзі “Тенденції у глобальній вищій освіті: прокладаючи шлях академічної революції” [19]. Він наголошує, що у світі збереглася соціальна нерівність у доступі до вищої освіти, а відсоток витрат родин на оплату навчання дітей збільшився до рівня 60 % середнього значення ВВП, що припадає на одну особу. Все це негативно впливає на економічний розвиток країни, на якість життя населення*. У сучасних умовах вища школа, безперечно, має впроваджувати ринкові засади, надавати освітні послуги, зокрема й на платній основі. Проте висока якість освіти має бути забезпечена, не залежно від того, на яких засадах відбувається освітній процес. Для цього він (освітній процес) має в своїй діяльності дотримуватись таких принципів:

* Сьогодні міжнародні експерти за бальною системою визначили країни, в яких існують найкращі умови для життя тих, які народяться в 2013 р. і доживуть до 2030 р., тобто до їх повноліття. Серед показників – ВВП на душу населення, тривалість життя, політична свобода, забезпеченість роботою, соціальний клімат, гендерна рівність тощо. Серед 80 країн Україна зайняли одне з останніх місць з величиною балів – 4, 98. Для порівняння: Швейцарія набрала 8,22 балів, Австралія – 8,12, Сінгапур – 8,00 балів.

- органічна єдність освіти та науки, що забезпечує широту світогляду;
- єдність навчання, досліджень та просвіти, єдність масового навчання з індивідуалізацією виховання, різноманітності;
- свобода творчості у процесі досліджень, викладання та навчання;
- самооновлення через підготовку вчених – викладачів;
- повнота пропонованого наукового знання;
- автономія за достатнього державного фінансування;
- поширення культурних традицій;
- індивідуалізація форм навчання за темпом засвоєння знань;
- кооперація навчання за різними типами та рівнями;
- толерантність і повага до культурних відмінностей;
- перехід від кількісного зростання до якісного розвитку;
- формування гуманітарних традицій через упровадження різноманітності, наукового аналізу, індивідуальної відповідальності, забезпечення свободи вибору, вимогливості поваги до унікальності й духу жорсткої конкуренції, науковості, гуманізму, демократизму, поступовості і неперервності, рівності можливостей [11]. Однак головне, щоб незалежно від того, на якій основі надаються освітні послуги, вони мають бути якісними. Випускники ВНЗ мають бути професіоналами з інноваційним мисленням. Саме такий фахівець буде здатним реалізувати себе в мінливому суспільстві. Останньому має сприяти й реалізація принципу “навчання протягом усього життя”. У контексті цього принципу кожна людина має розвивати знання, набуті людиною на попередньому етапі навчання, й водночас закладати засади для подальшої освіти. Не дивно, що у світі з кожним роком збільшується частка населення, яка продовжує навчатись. Серед населення у віці 25–64 років у країнах, приміром Європейського Союзу, навчається майже кожен 10-й житель відповідної вікової групи (до речі, цей показник є вищим серед жіночого населення), у Данії, Швеції – майже кожен третій житель. У багатьох країнах цьому сприяють самі підприємства. Приміром, у Великій Британії до таких підприємств належить 90 % їх загальної кількості (середній показник по Євросоюзу – 60 %) [11, с. 104].

Сьогодні як серед студентів, так і серед працюючого населення все більше появляється тих, хто хоче отримати додаткові знання. Серед студентів основним мотивом цього є створення передумов для успішної майбутньої кар’єри (67 % із числа опитаних). Серед працюючих спеціалістів основною метою отримання додаткових знань є забезпечення професійного зростання (65 % опитаних). Зрозуміло, що ці знання мають бути сучасними, сформованими на інноваційній основі. Значна увага приділяється самостійному опануванню навчального матеріалу.

До речі, інноваційне навчання було запропоновано групою науковців у доповіді Римському клубу ще в 1978 р., де було звернуто увагу світової наукової громадськості на неадекватність принципів традиційного навчання вимогам сучасного суспільства до особистості, її пізнавальних можливостей. Інноваційне навчання сприяє розвитку творчого потенціалу людини.

Мультимедіа – це багатоваріантне середовище, це нова інформаційна технологія, тобто сукупність прийомів, методів, обробки, зберігання та передавання аудіовізуальної інформації. За рахунок інтенсифікації сприйняття студентами матеріалу уможливлується залучення їх до процесу пізнання як суб’єктів навчальної діяльності. Комп’ютери, оснащені мультимедіа, можуть відтворювати одночасно кілька видів інформації найрізноманітнішого характеру, що впливає на навчальний процес, на перспективний розвиток та форми сучасного процесу навчання. Важливою властивістю мультимедіа є інтерактивність, яка надає змогу користувачеві отримати зворотній зв’язок. Широке застосування мультимедійних технологій різко підвищує ефективність активних методів навчання для всіх його форм. А це, своєю чергою, сприяє забезпеченню фундаменталізації освіти, поглиблення її науковості. Студент має оволодіти принципами раціональності, розкрити гуманістичний потенціал освіти. Тобто сьогодні вкрай актуальною проблемою залишається модернізація та інноватизація всіх сфер суспільного життя. Завдання полягає в тому, щоб усю освітню, наукову та соціально-культурну діяльність будувати на рівні новітніх досягнень теоретичної думки та практики.

Інноваційна модернізація передбачає необхідність активного використання мультимедійного електронного видання, інформації різної природи присутності, рівноправної і взаємопов'язаної для вирішення визначених розробником завдань, що забезпечується відповідними програмними засобами. Арсенал мультимедіа-технологій складає анімаційну графіку, відеофільми, звук, інтерактивні можливості, використання віддаленого доступу та зовнішніх ресурсів, роботу з базами даних тощо. Інформаційно-комунікаційні технології використовуються не лише під час проведення занять, а і для збору, збереження, обробки, передачі та представлення даних, текстів, образів і звуку. На думку студентів, використання комп'ютерів на заняттях становить додатковий інтерес до вивчення дисципліни, дозволяє сформувати навички самостійної роботи, забезпечує індивідуалізацію навчального процесу.

Підвищенню ефективності впровадження інноваційного підходу до підготовки кадрів, як свідчить світовий досвід, сприяє дотримання таких принципів:

- принцип відкритої перспективи: спрямованість на майбутнє, тобто на можливість використання тієї чи іншої технології у викладацькій діяльності освітян вищої школи;
- принцип адекватності особистісним і професійним можливостям і запитам викладачів;
- принцип варіативності, що передбачає необхідність у розв'язанні будь-якої проблеми наявності декількох варіантів. Такий підхід надає викладачу можливість вибору;
- принцип зв'язку з професійною діяльністю викладачів, зокрема, з методикою викладання [9, с. 16].

Тож не дивно, що для вищої освіти на глобальному рівні характерним є дедалі виразніша орієнтація на практичне навчання, на набуття безпосередніх навичок виконання певних функцій. Цим аспектам важлива увага приділяється останнім часом і в українських вишах. Зокрема, у листі Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України “Про практичну підготовку студентів” поставлено чіткі завдання:

- впровадження в навчальний процес нових систем практичної підготовки студентів;
- формування системи зв'язків між університетом і роботодавцями для забезпечення необхідності здобуття студентами професійних навичок під час проходження практики;
- розроблення та запровадження системи ранньої адаптації випускників на первинних посадах;
- підвищення конкурентоспроможності вищих навчальних закладів у сучасних умовах [10].

У реалізації останнього (забезпечення високої якості практичної підготовки кадрів) важлива роль відводиться також участі студентів у наукових дослідженнях, що сприяє як удосконаленню навчального процесу, так і розширенню світогляду студентів, вихованню вміння майбутнього фахівця спостерігати, аналізувати, формувати вміння, виховувати фахівця-дослідника тощо.

У Декларації першої всесвітньої конференції “Вища освіта в XXI столітті: підходи і практичні заходи”, проведеної ЮНЕСКО, відзначена також необхідність відмови від підготовки “вузьких” спеціалістів. Такий підхід – це зміна парадигми фундаменталізації освіти. Тобто сьогодні необхідно вчити не вузькій спеціальності, а готувати випускників до університетської діяльності, що передбачає відмову від прагматизму та утилітаризму, орієнтацію на інтелект, інновацію, творчість. Прийнята європейською спільнотою парадигма “освіта через усе життя” враховує те, що в умовах швидко змінюваної реальності у світі, невизначеності та хаотичних перемін кожному фахівцю необхідно вчитись самостійно приймати рішення, ефективно працювати з постійно змінюваною інформацією в умовах як її дефіциту, так і надлишку.

Висновки. Отже, подальший генезис стратегії і тактики розвитку освіти в умовах глобалізації має передбачити необхідність забезпечення:

- інноваційного підходу у навчально-виховному процесі;
- інтеграції освітнього та науково-дослідного процесу, оновлення навчальної та дослідницької лабораторної бази;
- значного поліпшення соціальних умов життя професорсько-викладацького складу, студентів, аспірантів і докторантів;

- постійного підвищення якості кадрового потенціалу ВНЗ;
- освоєння та ефективного використання інформаційно-комунікаційних освітніх технологій;
- розширення спектра освітніх послуг та реалізації системи неперервної багаторівневої освіти у відповідності до запитів економіки регіону і потреб особистості, зокрема з використанням дистанційної форми навчання;
- зміцнення позицій вищих навчальних закладів як центрів компетенції та інфокомунікаційних технологій;
- розширення та посилення центрів комунікації щодо діяльності провідних науково-педагогічних шкіл;
- зміцнення позицій університету в міжнародному академічному співтоваристві тощо.

Реалізація цих підходів, на наш погляд, забезпечить важливу передумову подальшого соціально-економічного розвитку нашої держави.

1. Біла книга національної освіти України (за ред. В.Г. Кременя. – К.: Акад. пед. наук України. 2009. – 85 с. 2. Боголіб Т.М. Модернізація економічного механізму діяльності університетів /Боголіб Т.М. // Економіка України, 2012. – №3. – С. 24. 3. Вища освіта в Україні: навч. посіб. за ред. В.Г. Кременя. С.М. Ніколаєнка. К.: Знання, 2005. – 328 с. 4. Дебич М. Європейські інновації у підготовці кадрів для XXI століття / Дебич М. // Вища освіта України, 2012. – №4. – С. 90. 5. Завражков А.Ю., Наумов А.В. Учить нельзя отчислить (о проблемах высшего образования) / Завражков А.Ю., Наумов А.В. // Вестник Воронежского государственного университета, 2012. – №1. – С. 74–75. 6. Комплексна програма “Освіта для сталого розвитку на період 2009–2015 рр.” [Електронний ресурс] – Режим доступу: [http://www.Firpo.dp.ua/.../096_наказ % 20МОН% 20стали*% 20розвиток.doc](http://www.Firpo.dp.ua/.../096_наказ_%20МОН%20стали*%20розвиток.doc). 7. Павлюк К.В., Степанова О.В. Модернізація системи соціального захисту в контексті накопичення соціального капіталу в Україні /Павлюк К.В., Степанова О.В. // Фінанси України, 2012. – №6. – С. 15–29. 8. Попова О.А. Современная система образования: проблемы и пути их решения /Попова О.А. // Образование и общество. 2009. – №5. – С. 115. 9. Присяжнюк Ю. Інноваційні освітні технології як засіб розвитку методичної компетентності викладачів у післядипломній педагогічній освіті/ Присяжнюк Ю. // Імідж сучасного педагога. 2012, – №8. – С. 16. 10. Про практичну підготовку студентів: Лист міністерства освіти і науки України від 7 лютого 2009 р., №1/9-93. 11. Семенюк Н. Безперервна освіта: світова практика й Україна. / Семенюк Н. // Вища освіта України. 2012, №4. – С. 104. 12. Современные образовательные технологи / сост. М.А. Хайрулдинов, Э.Р. Наметова, М.М. Хайрулдинов. Симферополь: Тарпан, 2003. – 128 с. 13. Соловьев В.П. Компетентностная модель выпускника/ Соловьев В.П. // Высшее образование сегодня. 2007. – С. 76–79. 14. Соціально-демографічні характеристики домогосподарств України у 2012 році (за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств України), К. 2012. – С. 52. 15. Супрун В.В., Супрун К.В. Проблеми якості професійно-технічної освіти/ Супрун В.В., Супрун К.В // Менеджер. 2012. – №3(61). – С. 187. 16. Урядовий кур’єр. 4 травня 2012 р. – №6. 17. Хорунжий Г. Інноваційність як принцип діяльності вищої школи /Хорунжий Г.// Вища школа, 2010. – №11. – С. 14-25. 18. Чухно А.А. Модернізація економіки та економічна теорія /Чухно А.А. // Економіка України, 2012. – № 9. – С. 4. 19. Philip G. Altbach Trends in Global Higher Education Fraching an Academia r Revolution / Philip G. Altbach, Liz Reisberg, Laura E. Rumbley // A. Report Prepared for the UNESCO 2009 World Conference on Higher Education. Paris.UNESCO. 2009. 278 h/.